

ЭЛДАР АХАДОВ

с переводом Иванэ Ментешашвили на грузинский язык

СКАЗАНИЕ О ГРУЗИИ

Сверкают солнечные горы,
Шумят прибрежные просторы,
Лазурь небес ласкает взоры,
Не умолкай, поэт!
Сквозь бездну лет, как Атлантида,
Тебя приветствует Колхида,
В эпоху Зевса и Аида
Здесь правил царь Ээт!

ელვარებენ მზიანი მთები,
სანაპირო სივრცეები ხმაურობენ,
ცის ლაჟვარდი მზერას ეალერსება,
ნუ დადუმდები, პოეტო!
საუკუნეების უძირო სივრციდან ატლანტიდის მსგავსად,
შენ კოლხეთი გესალმება,
ზევსისა და აიდის ხანაში
აქ მეფე აიეტი მეფობდა!

Мелькала ветренная Геба,
И лился дождь из кубка неба,
И, как гласит «Картаис Цховреба»
Для каждого из нас:
Как утра свежего сиянье,
Презрев столетий расстоянья,
Словам грузинским написанье
Дал мудрый Фарнаваз.

გაიელვებდა მქროლავი გება,
ზეციური თასიდან წვიმა იღვრებოდა,
და როგორც „ქართლის ცხოვრება“ ბრძანებს,
თვითეთული ჩვენთაგანისთვის:
როგორც დილის გრილი ბრწყინვალეობა,
ასეულ წელთა მანძილის მიუხედავად,
ქართულ სიტყვას წერილობითი ხატება
უბოძა ბრძენმა ფარნავაზმა.

Как из земли лоза витая,
Зарёю юной расцветая,
Явились нам Нино святая
И вера христиан.
С ней здесь рождались и седали,
Молились, плакали и пели,
И возвели Светицховели
По воле Мириан.

გაიელვებდა მქროლავი გება,
ზეციური თასიდან წვიმა იღვრებოდა,
და როგორც „ქართლის ცხოვრება“ ბრძანებს,
თვითეული ჩვენთაგანისთვის:
როგორც დილის გრილი ბრწყინვალება,
ასეულ წელთა მანძილის მიუხედავად,
ქართულ სიტყვას წერილობითი ხატება
უბოძა ბრძენმა ფარნავაზმა.

В стране Вахтанга Горгасали
Под небом цвета циннандали,
Где «гамарджоба, генацвале!»
Звучит со всех сторон,
В ответ повсюду то и дело
«Живи и здравствуй, Сакартвело!»
Могучий хор поёт умело
Под колокольный звон!

ვახტანგ გორგასლის ქვეყანაში,
წინანდლის ფერ ზეცის ქვეშ,
სადაც გამარჯობა, გენაცვალე!
ყოველი მხრიდან მოისმის,
ხოლო პასუხად ყველგან და მუდამ კი
„იცოცხლე და იღლეგრძელე საქართველო!“
ამას მღერის ოსტატურად ძალოვანი გუნდი
საეკლესიო ზარების გუგუნის თანხლებით!

Земли отеческой хранитель,
В сраженьях грозных победитель,
Великий царь Давид Строитель,
Защитник и святой –
Там, где Шавтели и Петрици,
В Гелати всем велел учиться,
Чтоб светом знаний озариться
В век Картаи золотой!

მამა-პაპათა მიწის მფარველი,
ბრძოლებში მრისხანე გამარჯვებული,
დიდი მეფე დავით აღმაშენებელი,
დამცველი და წმინდანი -
იქ, სადაც შავთელი და პეტრიწი ბუდობდნენ,
გელათში უბრძანა ყველას ესწავლათ,
რათა ცოდნით გასხივოსნებულიყვნენ
ქართლის ოქროს ხანაში!

Не зря Цокали и Джакели,
И витязь слова Руставели
Стремились вместе к общей цели
С царицею Тамар:
Достигла Грузия расцвета
Во время солнечное это,
И слово звонкое поэта
Досталось миру в дар!

ტყუილად არ ისწრაფოდნენ ერთი მიზნისკენ
ცოკალი, ჯაკელი და
სიტყვის რაინდი რუსთაველი
თამარ მეფესთან ერთად:

საქართველო აყვავდა
ამ მზიურ ხანაში
და პოეტის წკრიალა ხმა
საჩუქრად ერგო ქვეყნიერებას!

И зодчий Ута Арсукидзе
И летописец Давитисдзе,
Вы, словно Господа десница,
По жизни нас вели!
Над суетой земной подняться
Зовут нас строки Чахрухадзе,
И сам Георгий Саакадзе
Приветствует в дали!

დიდოსტატი უტა არსუკიძე,
მემატიანე სუმბატ დავითის ძე,
თქვენ, ვითარცა უფლის მარჯვენა
მიგვიძღოდით ცხოვრების გზაზე!
ჩახრუხადის სტრიქონები მოგვიწოდებენ
ავმაღლდეთ წუთისოფლის ამოებაზე,
და თავად გიორგი სააკაძე
შორიდან მოგვესალმება!

Звучит взволнованная фраза
Царя-поэта Теймураза
И эхом среди гор Кавказа
Не молкнут голоса
Вахушти и Амилахвари,
И вновь словесный пир в разгаре,
А в храм Метехи в Авлабаре
Нисходят чудеса!

მეფე-პოეტის თეიმურაზის
ამაღლევებელი ფრაზა ისმის
და კავკასიის მთებს შორის ექოსავით
არ დუმდებიან ვახუშტისა
და ამილახვრის ხმები,
და კვლავ სიტყვიერი
ნადიმის განცხრომა,
და ავლაბარში, მეტეხის ტამარზე
სასწაულები ზეგარდმოდის!

Когда заводят круг перхули
Или танцуют на церули,
Иль слышен свадебный картули
А следом – Алило,
Звенят пандური и чонгурн,
И в ритмах джута и сванური
Грузинской песенной натуре
Душевно и светло...

ფერხულში რომ ჩაებმებიან,
ან წვერულით რომ ცეკვავენ
ან საქორწილო ქართული ისმის
და მას ალილო მოყვება,
ფანდური და ჩონგური წკრიალებენ,
ჯუთისა და სვანურის რითმში
სალბუნნი და ნათელი ედება
ქართულ მღერალა სულისკვეთებას...

Минувших распрей опыт горький
Учили Иракий и Георгий
И обратили взор свой зоркий
К соседской стороне,
В которой в это время правил
Неугомонный духом Павел.
Сосед решение их восславил
И оценил вполне.

შუღლის მწარე გამოცდილება
გაითვალისწინეს ერეკლემ და გიორგიმ
და თავისი მახვილი მზერა
მიაპყრეს სამეზობლოს,
სადაც იმ დროს მართავდა
დაუდგარი პავლე.
მეზობელმა მათი გადაწყვეტილება განადიდა
და სრულად შეაფასა.

А среди гор поэты жили
И цвет небес в сердцах носили,
Как Николоз Бараташвили,
Влюблённый в синеву,
И повторяли то и дело,
Как Эристави и Пшавела:
«Живи и здравствуй, Сакартвело!
И славься наяву!».

მთებში კი პოეტები ცხოვრობდნენ,
გულით ზეციურ ფერებს დაატარებდნენ,
როგორც ცისა ფერში,
ლურჯ ფერში შეყვარებული ნიკოლოზ ბარათაშვილი,
და გამუდმებით იმეორებდნენ
როგორც ერისთავი და შშაველა:
„იცოცხლე და იღდეგრძელე საქართველო,
და იდიდე ცხადში!“

Кто предан родине доселе –
Снял все сомненья Церетели,
А Чавчавадзе – и на деле
Явил своей судьбой,
А гениальный Пиросмани
Не стал чайханщиком в духане
Иль сомелье Вазисубани,
Он был самим собой.

ვინ არის სამშობლოს ერთგული დღემდე –
ყველა იჭვი განაქარწყლა წერეთელმა,
ჭავჭავაძემ კი საქმით
თავისი ბედ-იღბლით წარმოაჩინა ყველაფერი,
ხოლო გენიალური ფიროსმანი
დუქანში მეჩაიედ არ იქცა,
ან ვაზისუბანში დახლიდარად,
ყოველთვის საკუთარ თავად რჩებოდა.

Войной всемирной годы плавали,
Как облака, но их сменили
Жордания и Рамишвили
На вольный стяг страны!

Свободы солнце на просторе
Повсюду воссияло вскоре:
Как борджали над Гегечкори
В объятиях весны!

მსოფლიო ომის წლები მიდიოდნენ,
როგორც ღრუბლები მიცურავენ, მაგრამ ისინი შეცვალეს
ჯორდანამ და რამიშვილმა
ქვეყნის თავისუფლების აღმით!
თავისუფლების მზე სულ მალე
გაბრწყინდა გარემოში:
როგორც ბორჯღალი გეგეჭკორის თავზე
გაზაფხულის მკვლეებში!

Птенцы училища Чхендзе,
Защитники родной столицы,
Народ на вас готов молиться,
Ребята-юнкера...
Мазниашвили с Квинитадзе
Вели вас за Отчизну драться,
Спасать своих и не сдаваться,
Как Маро-медсестра!

ჩხეიძის სასწავლებლის ბარტყები,
მშობლიური დედაქალაქის დამცველები,
ხალხი მზად არის თქვენზე ილოცოს,
იუნკერო ბიჭებო...
მანიაშვილი და კვინიტაძე
თქვენ სამშობლოსათვის ბრძოლაში მიგიძღოდნენ,
რათა თქვენიანები დაგეცვათ და გადაგერჩინათ,
ისევე, როგორც მარომ - მოწყალების დამ!

Нам не забыть Такаишвили
И Кайхосро Чолокашвили,
Они страну свою любили
И посвятили ей
Всё с самых первых дней сознания
И до последнего дыханья –
Не для наград или признанья
От Родины своей...

ჩვენ არ დავივიწყებთ თაყაიშვილს
და ქაიხოსრო ჩოლოყაშვილს
მათ თავისი ქვეყანა უყვარდათ
და მას მიუძღვნეს მისი
გაცნობიერების პირველივე დღიდან
ბოლო ამოსუნთქვამდე –
ჯოლდოებს ან აღიარებას
არ ითხოვდნენ სამშობლოსაგან...

Их было много, очень много
Смотрящих вслед светло и строго,
Во имя совести и Бога,
И первых христиан...
Так жгли свинцовые метели
Живое сердце Ахметели,
А вслед ему уже глядели
Григол и Тициан.

ისინი ბევრნი, ძალიან ბევრნი იყვნენ,
მათ კვალში რომ გაჰყურებდნენ
პირნათლად და მკაცრად,
სინდისის, ღმრთისა და
პირველი ქრისტიანების გულისათვის....
აი ასე სწავდა ტყვიის ქარბუქი ახმეტელის
ცოცხალ(მთრთოლვარე) გულს,
და მას უკვე კვალში მოყვებოდნენ გრიგოლი და ტიცინი.

Где кровь кавтвельская струится,
Там не дадут врагу пробиться,
И Купарадзе с Леселидзе
Его погонят вспячь.
Через войны огонь и порох,
Смирив врага жестокий норев,
Спешат с Кантарией Егоров
Победы флаг поднять!..

იქ, სადაც ქართველთა სისხლი იღვრება ,
იქ მტერი ვერ შეღწევეს,
ყუფარაძე და ლესელიძე
მას გუდანაბადს აუკრავენ
ომის ტვია-წამალში გამოვლილები,
დაიმორჩილეს რა მტრის სასტიკი ზნე,
ქანთარია და ეგოროვი მიიჩქარიან
გამარჯვების დროშის აღსამართად!..

И дни снежинками кружили,
И с вечной музыкой дружили
Канчели и Тактакишвили,
И мир их обнимал!
Кантаты, оперы, сюиты
Баланчивадзе не забыты...
А звукам Читы-Маргалиты
Внимает весь квартал!

დღეები ფანტელეზივით ბრუნავდნენ,
და მარადიულ მუსიკასთან მეგობრობდნენ
ყანჩელი და თაქთაქიშვილი და
მსოფლიო მათ გულში იკრავდა!
კანტატები, ოპერები სიუიტები და
ბალანჩივაძე არ არიან დავიწყებული
და მთელი უბანი შეჰღაღადებს
ჩიტო- გვრიტო- მარგალიტოს!

Стезёю Нико Пиросмани
Гудиашвили на Мерани
С Еленою Ахвледзანი
Вошли в двадцатый век.
Сбылись их жизненные цели,
А вслед, как храм Светицховели,
В руках Зураба Церетели
Родился человек!

ნიკო ფიროსმანის გაკვალილი ბილიკით
მერანზე ამხედრებულმა გუდიაშვილმა
ელენე ახვლედიანთან ერთად
შემოაბიჯეს მეოცე საუკუნეში.

ახლა მათი ცხოვრების მიზნები,
და სვეტიცხოველივით,
მის კვალს ადევნებულო,
ზურაბ წერეთლის ხელიდან ადამიანი იშვა!

Чхеидзе и Закариадзе,
Басилашвили, Абуладзе,
Данелия и Габриадзе –
Священный сонм имён,
Блиставших на киноэкране,
Как гений Иоселиани,
Как Шенгелая братья – в стане
Великих вне времён.

ჩხეიძე და ზაქარიადე,
ბასილაშვილი, აბულადე,
დანელია და გაბრიადე,
სახელთა წმინდა კრებული,
რომლებიც ეკრანზე ბრწყინავდნენ,
როგორც გენია იოსელიანი,
როგორც ძმები შენგელაიები –
იმ გუნდში, რომლის სიდიადეს დრო ვერაფერს აკლებს.

Замолвим слово о грузине,
О том, кто светоч в медицине:
Его, кто лечит и доныне,
Бокерией зовут!
Бочоришвили, Сурманидзе
И Микеладзе, и Мосидзе –
К стезе их молодёжь стремится
Врачей бесценен труд!..

ერთი ქართველიც ვახსენოთ,
მედიცინის კამკაშა ვარსკვლავი:
კვლავც რომ კურნავს,
სახელად ბოკერია რომ არის!
ბოჭორიშვილი, სურმანიძე
მიქელაძე და მოსიძე -
მათი ასპარეზისკენ ახალგაზრდობა ილტვის:
დასტაქართა შეუფასებელი შრომა!..

Брегвадзе Нани, Гвердцители,
Меладзе и Чиаурели,
И Кикабидзе, кем на деле
Гордится весь Кавказ!
Страны картвелов честь и слава
Зураб Великий Соткилава...
«Мадлоба» каждому и «браво»
От Родины и нас!

ბრეგვაძე ნანი, გვერდწითელი,
მელაძე და ჭიაურელი.
და კიკაბიძე. რომლითაც სიმართლე ითქვას,
მთელი კავკასია ამყოფს!
ქართველთა ქვეყნის სახელი და დიდება
დიდი ზურაბ სოტკილავა...
თვითეულს მადლობა და ბრავო
სამშობლოსა და ჩვენგან!

Гаპრინდაშვილი ი ჩივაძე,
ჩიბურდანიძე, არველაძე,
ლოსაბერიძე ი კალაძე –
Вот спорта имена!
Мерилом доблести и чести
От Кишиани и от Месхи,
И от Тедиаშვიли вести
Считала вся страна!

გაფრინდაშვილი და ჩივაძე,
ჩიბურდანიძე, არველაძე,
ლოსაბერიძე და კალაძე –
აი, სპორტში განდიდებული სახელები!
სიქველის(გულადობის) და ღირსების საზომად
მიაჩნდა მთელს ქვეყანას
ყიფიანის, მესხისგან
და თედიაშვილისგან მოსული ამბავი!

Хецуриани, Тавхелидзе,
Асатиани, Гамкрелидзе,
Джавахишвили, Джанелидзе,
Учёных славный круг!
И Николоз Мухелишвили,
И Двали, и Пазиашвили...
Чреда блистательных фамилий,
Где дорог каждый звук!

ხეცურიანი, თავხელიძე,
ასათიანი, გამყრელიძე,
ჯავახიშვილი, ჯანელიძე,
სწავლულთა ეს დიდებული კერბული!
და ნიკო მუსხელიშვილი,
დვალი და ფაზიაშვილი...
რიგი ბრწყინვალე გვარებისა,
რომლებშიც თითოეული ბგერა ძვირფასია!

Войдут ли в вечность именами
Те, кто сегодня правят нами,
Однажды мы узнаем с вами
В каком-нибудь году...
А наше, брат, святое дело:
Родной земле служить умело
И вместе верить в Сакартвело
Бессмертную звезду!

შეაბიჯებენ მარადიულობაში იმათი სახელები
ვინც დღეს გვმართავს ჩვენ?
ერთ მშვენიერ დღეს გავიგებთ ჩვენ ამას
რომელიღაც წელს...
ჩვენ იწმინდა საქმე კი ძმაო:
სამშობლოს მარჯვედ მსახურებაა
და ერთად გვჯეროდეს საქართველოს
უკვდავი ვარსკვლავისა!

Покуда сердце в силах биться,
Оно, как утренняя птица,
Всегда на родину стремится,
Пой, не смолкай, поэт!

Там синь небес ласкает взоры,
Шумят прибрежные просторы,
Сверкают солнечные горы,
И вечен этот свет!

და სანამ გული ფეთქავს,
იგი, როგორც დილის ფრინველი
ყოველთვის სამშობლოსაკენ ისწრაფვის...
იმღერე, ნუ დადუმდები პოეტო,
იმაზე, თუ როგორ ეალერსება შორეთი მთებს,
ხმაურობენ სანაპიროს სივრცენი,
ბრწყინავენ მზიური მთები,
და მარადიულია ეს ქვეყნიერება!

Примечания:

Атлантида – мифический остров-государство
Колхида – древняя страна колхов на западе Грузии
Зевс – в древнегреческой мифологии бог неба
Аид – бог подземного царства
Ээт – легендарный царь Колхиды
Геба – богиня юности, дочь Зевса и Геры
«Картлис Цховреба» – Житие Картли
Фарнаваз I (326-234 до н.э.)
Нино святая (280-335)
Светицховели – кафедральный патриарший храм Грузинской православной церкви
Мириан III (310-342) – царь Иверии, святой
Вахтанг I Горгасали (440-502) – царь Иберии
Цинандали – сорт вина
«Гамарджоба, генацвале!» – приветствие
Сакартвело – Грузия
Давид Строитель (1073-1125) царь Грузии
Иоанн Шавтели (1150-1215) поэт, философ и оратор
Иоанэ Петрици – грузинский философ XI-XII веков
Гелати – место первой Грузинской Академии
Картли – Грузия
Хвашак Цокали и Краваи Джакели – женщины – послы царицы Тамар
Шота Руставели (1172-1216)
Царица Тамар (1166-1213)
Ута Арсукидзе (умер 1029) – архитектор
Сумбат Давитисдзе (XI век) – историк
Чахрухадзе (конец XII века – начало XIII)
Георгий Саакадзе (1570-1629)
Царь Теймураз I (1589-1663)
Вахушти Багратиони (1696-1784)
Гиви Амхлахвари (1689-1754)
храм Метехи – церковь во имя Успения Пресвятой Богородицы в Тбилиси
Авлабар – старинный район Тбилиси
перхули – хоровод
церули – старинный грузинский танец на носочках
Картули – свадебный танец
Алило – старинная хоровая песня
пандури и чонгури – народные грузинские музыкальные инструменты
джут – танец
сванури – танец
Иракий II (1720-1798) – царь Картли-Кахетии
Георгий XII (1746-1800) – царь Картли-Кахетии
Павел I (1754-1801)
Николоз Бараташвили (1817-1845) – поэт
Рафаэл Эристави (1824-1901) – поэт
Важа Пшавела (1861-1915) – поэт
Акакий Церетели (1840-1915) – поэт и общественный деятель
Илья Чавчавадзе (1837-1907) – поэт, святой
Нико Пирсомани (1862-1918) – великий живописец
духан – небольшой трактир или ресторан на Кавказе
сомелье – виночерпий
Вазисубани – сорт вина
Борджали – символ солнца, бессмертия и круговорота жизни
Ной Николаевич Жордания (1868-1953) – премьер-министр свободной Грузии

Ной Виссарионович Рамизшвили (1881-1930) – премьер-министр свободной Грузии
Евгений Петрович Гегечкори (1882-1954) – государственный деятель свободной Грузии
Маро Макашвили – (1901-1921) – национальный герой Грузии
Александр Чхеидзе (1873-1941) – начальник Тифлисского военного училища
Георгий Мазниашвили (1870-1937) – национальный герой Грузии, грузинский генерал
Георгий Квинитадзе (1874-1970) – главнокомандующий грузинской армией
Эвктиме Такашвили (1862-1953) – историк, археолог, святой
Кайхосро Чолокашвили (1888-1930) – национальный герой Грузии
Сандро Ахметели (1886-1937) – театральный режиссёр
Григол Лоракшанидзе (1881-1937) – писатель
Тициан Табидзе (1895-1937) – поэт
Георгий Купарадзе (1893-1954) – генерал-майор
Константин Леселидзе (1903-1944) – генерал-полковник
Мелитон Кантария и Михаил Егоров – 1 мая 1945 г. водрузили знамя победы над рейхстагом
Гия Канчели (1935-2019) – композитор
Отар Тактакишвили (1924-1989) – композитор
Мелитон Баланчивадзе (1862-1937) – композитор
Андрей Баланчивадзе (1906-1992) – композитор, сын Мелитона Баланчивадзе
Джордж Баланчин (1904-1983) – основоположник американского балета, сын Мелитона
Ладло Гудиашвили (1896-1980) – художник
Елене Ахведиани (1901-1975) – художник
Зураб Церетели (1934) – скульптор, художник-монументалист
«Рождение нового человека» – бронзовая скульптура (Париж, Франция) и скульптурная композиция (Севилья, Испания) работы Церетели
Резо Чхеидзе (1926-2015) – режиссёр и сценарист
Серго Закаридзе (1909-1971) – актёр и чтец
Олег Басилашвили (1934) – актёр и чтец
Тенгиз Абуладзе (1924-1994) – режиссёр и сценарист
Георгий Данелия (1930-2019) – режиссёр и сценарист
Резо Габриадзе (1936-2021) – режиссёр, сценарист, художник, основатель театра марионеток
Отар Иоселиани (1934) – режиссёр и сценарист
Эльдар Шенгелая (1933) – режиссёр и сценарист
Георгий Шенгелая (1937-2020) – режиссёр и сценарист
Лео Бокерия (1939) – врач-кардиохирург, профессор, академик
Рамаз Сурмашидзе (1933-2020) – врач, организатор здравоохранения
Вахтанг Бочоршвили (1924-2002) – врач, министр здравоохранения, академик
Шалва Микеладзе (1884-1941) – общественный деятель, доктор медицинских наук, профессор
Вахтанг Мосидзе (1928-1999) – врач, академик
Нани Бреговдзе (1936) – певица
Тамара Гвердцители (1962) – певица и актриса
Валерий Меладзе (1965) – эстрадный певец
Константин Меладзе (1963) – эстрадный композитор
Софико Чиаурели (1937-2008) – актриса
Вахтанг Кикабидзе (1938-2023) – певец, актёр
Зураб Соткилава (1937-2017) – оперный певец
Нона Гаприндашвили (1941) – шахматистка
Александр Чивадзе (1955) – футболист
Майя Чибурданидзе (1961) – шахматистка
Шота Арвеладзе (1973) – футболист
Кетеван Лосаберидзе (1949-2022) – стрельба из лука
Каха Каладзе (1978) – футболист
Давид Кишквани (1951-2001) – футболист
Михаил Месхи (1937-1991) – футболист
Леван Тедиашвили (1948) – борец
Джони Хепуриани (1951) – учёный-правовед и государственный деятель
Альберт Тавхелидзе (1930-2010) – учёный-физик, Президент АН Грузии
Валерий Асатиани (1950) – учёный-филолог и историк, государственный деятель
Резвз Гамкрелидзе (1927) – учёный-математик
Тамаз Гамкрелидзе (1929-2021) – учёный-лингвист, востоковед
Иван Джавахишвили (1876-1940) – учёный-историк, основатель Тбилисского университета
Александр Джавахишвили (1875-1973) – учёный-географ
Юстин Джанелидзе (1883-1950) – учёный-медик, хирург и общественный деятель
Николоз Мухелишвили (1891-1976) – учёный-математик и механик, президент АН Грузии
Гия Двали (1964) – учёный-физик, директор института Макса Планка в Мюнхене
Тамара Пазишвили (1980) – учёный-медик, профессор Стэнфордского университета